فیلیپ لیڤین دەنگی کرێکارانی ئەمریکا لە شیعر ... ئامادەکردن و وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە : عەبدوڵا سڵێمان (مەشخەڵ)

فیلیپ لیڤین لەسەرەتای شیعر نووسینییەوە ئەو بەشاییە گەورەیەی دەبینی کە ئەدەبی ئەمریکیی دەرگیری ببوو، ئەویش هەنانەدەر و بەهێزکردنی ئەدەبی کرێکاران بوو. فلیپ سوور بوو لەسەر دۆزینەوەی دەنگێک بۆ ئەو کرێکارانەی کە دەنگیان بە هیچ جێگایەک ناگات. ئەمەش لەچاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ گۆڤاری (دیترۆیت مەگەزین) دا دەردەبڕێ کە دەڵێ "بینیم ئەو خەڵکەی کاریان لەگەڵ دەکەم بەجۆرێک لە جۆرەکان دەنگیان بەهیچ شوێنێک ناگات. لە نێو ئەدەبی ئەمریکییدا دەنگیان نەدەبیسترا، کەس قسەی لەگەڵ نەدەکردن. منیش ڕێک وەک گەنجێکی خوێن گەرم هاتم ئەو پەیمانە گەوجەتییەم دا و لەبری ئەوان کەوتمە قسەکردن و ئیتر ژیانم بەو جۆرە بوو. ئەوەی توانیم ئەنجاممدا و یان بەهەرحاڵ هەوڵم بۆ دا." یان لە دیدارێکی تردا دەڵێ " لە کارگەکان کارم دەکرد و هەوڵی نووسینیشم دەدا، بە خۆمم وت کەس شیعر بۆ ئەم جیهانەی ئێرە نانووسێ، ئەم جۆرە شیعرە هەر بوونی نییە و نابینرێ.ناتوانی بیبینی. بۆیە پەیمانم بە خۆم دا و وتم من شیعر بۆ ئەو خەڵکە دەنووسم." ئەمانە قسەی فیلیپ لیڤین شاعیری چینی کرێکاری ئەمریکا بەگشتی و کرێکارانی دیترۆیت بە تایبەتی کە شیعرەکانی خۆی کردە ئاوێنەی واقیعی ژیان و خەباتی چینایەتی کریکاران لە دژی سەرمایەداری ئەمریکا. ڕەخنەگری بەناوبانگی ئەمریکیی هێربەرت لەیبەتز دەنووسێ " لیڤین لە شیعرەکانیدا هەمیشە و بەبەردەوامی دەگەڕێتەوە بۆ ناو ژیانی کرێکارانی کارگەکان، کە چۆن هەژاری و کڵۆرەوەری لە نێو ڕیزەکانی کرێکاراندا جەستەیان تێک دەشکێنێ و ڕوحیان بریندار دەکات."

فلیپ لیڤین لە دەی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٢٨ لە ناوچەی پیشەسازی شاری دیترۆیت لە ویلایەتی میشیگەن لە خێزانێکی کرێکاری جوولەکەی بەڕەچەڵەک ڕووسی لە دایک بووە، کە منداڵێتی ئەم شاعیرە بە دیاردەی بێکاری و توندوتیژی ڕەنگڕێزکراوە. لە تەمەنی پێنج ساڵیدا باوکی دەمرێ. فیلیب براکانی دەکەونە دۆخێکی نالەبار و ناچار دایکیان ئەرکی بەخێوکردنیان لە ئەستۆ دەگرێ. لە تەمەنی

چواردە ساڵیدا دەست دەکات بە کرێکاری و لە کۆمپانیایەکی ئۆتۆمۆبێل سازی دادەمەزرێت. ساڵی ١٩٤٦ خوێندنی ئامادەیی تەواو دەکات و دەچێتە کۆلێژ لە زانکۆی وەین لە دیترۆیت، ئەو جێیەی کە فیلیب تیایدا دەستی بە نووسین کرد و دایکیشی زۆر پشتیوانی بوو.
بۆیە فیلیپ دەڵێ " من زۆر بەختەوەر بووم کە دایکێکم هەبوو هانی دام تا ببم بە شاعیر." لە ساڵی ١٩٥٠ بەکالۆریۆس لە هونەر بەدەست دەهێنێ و پاشان لە کۆمپانیاکانی شێفرلێت و کایدلاک شفتی شەوان دەست بە کارکردن دەکات بەپێی وابوو بێماناترین ئیشن، لەگەڵ ئەوەشدا فلیپ لە سەعاتە پشووەکانی ڕۆژەکانی کارکردنیدا شیعری بۆ کرێکارانی کارگەکەی دەخوێندەوە.

دەرگاکان کڵۆم دراون و تەلبەندەکانیش بەپێوەن
دەسەڵاتێکی پێڕایینی دژ بە بەفر
ئەم مۆنۆمێنتە خۆڵەمێشییەی عەقڵەش کە بەرگری کەش و هەوا دەکا
لە ناڕەزایەتی دەستی بەکاری پیاوانی یەکگرتوو دەترسێ
داخورانی لەسەرخۆی عەقڵیان کە هێشتا ئەم تەلبەندە بە پێویست دەزانن.

ساڵی ١٩٥١ لەگەڵ هاوسەری یەکەمی پاتی کانتەرمان هاوسەرگیریی دەکات و دوو ساڵ بەردەوام دەبن تا ساڵی ١٩٥٣ لێک جیا دەبنەوە. هەر ئەو ساڵە دەچێتە زانکۆی ئایۆئە و لەوێش لەگەڵ شاعیران ڕۆبەرت لۆوێڵ و جان بێریمان دەخوێنێت کە فیلیب ئەوەی دووایی بە مامۆستای مەزنی خۆی ناوزەد دەکات. ساڵی ١٩٥٤ بڕوانامەی ماستەرەکەی لەسەر جان کیتس بەدەست دەهێنێت و هەر ئەو ساڵە لەگەڵ خانمە ئەکتەر فرانسیس چ ئاڵتەلی هاوسەرگیریی دەکات. ساڵی ١٩٥٧ دەگەڕێتەوە زانکۆی ئایۆئە و دەست بە وانە وتنەوە دەکات و لەهەمان کاتیشدا بڕوانامەی ماستەر لە هونەری شێوەکاریی بەدەست دەهێنێ. ساڵی ١٩٥٨ دەچێتە بەشی زمانی ئینگلیزیی لە زانکۆی ویلایەتی کالیفۆرنیا و لەوێ لەلایەن شاعیر یوڤەر وینتەرز پێشوازی لێدەکرێ و جێگای دەکرێتەوە تا خانوو دەگرێ و دەکەوێتە سەر کارکردن. ئەوجا فیلیپ تا خانەنشین بوونی لە ساڵی ١٩٩٢ لەو زانکۆیە درێژە بە وانە وتنەوە دەدات.

فیلیپ لیڤین وەک شاعیرێکی شۆڕشگێڕی کرێکاری هەڵوێستەکانی بەتایبەتی لەڕووی سیاسییەوە ڕوون بوو. فیلیپ ڕەخنەگری نیزامی سەرمایەداری ئەمریکیی بوو، دەنگی بڵندی نەخێر و ڕەتکردنەوەی سیاسەتەکانی بورژوازی بووە لەدژی کرێکاران. سەنگەری ئەدەبیی ئەم شاعیرە کارگەکان بوو، کە بوونەوەکانی کرێکاران بوو. مانگرتن و

ناڕەزايەتييە كرێكارييەكان بوو. لەهەمان كاتيشدا بڕواى بە خەباتى نێونەتەوەيى كرێكاران هەبوو. بەتايبەتى لە جەنگى ئەهلى ئيسپانيادا بەئاشكرا لايەنگرى شۆڕشگێرەكانى كرد لەدژى فاشيستەكان.چارڵس مۆڵيسوۆرس واى لێكدەداتەوە كە فيليپ كاتێ لە بەرشلۆنە دەبێ، دەبێتە ئەڵقەى پەيوەندى نێوان شۆڕشگێرەكانى بەرشلۆنە و چينى كرێكارى ديترۆيت. ئەو دەنووسێ " هەردوو شار لەسەر پشتى تووڕەيى و چەوسانەوەى كرێكاران و شۆڕشى خامۆش بوو لە يەكێ لە خەفەبووەكان وەكو كڵۆڵبوون و ترسى ڕەگەزپەرستى لەوى تر، بنياد نراون." هەندێ لە ڕەخنەگران پێيان وايە كە شيعرەكانى فيليپ تاريك و چاونەترسن. هەربۆيە ڕەخنەگر پاوڵ گرەى پێى وايە كە "قسەكەرەكان(حيكايەتخوانەكان)ى نێو شيعرەكانى فيليپ (گەريلان) و دواى دۆڕانى جەنگ، كەوتوونەتە نێو جەنگێكى بێكۆتايى." كەچى ڕيچارد هيگۆ جۆرێكى ترى خوێندنەوەى هەيە و دەڵێ " شيعرەكانى ليڤين گرنگن چونكە لەناو ئەو شيعرانەدا ئێمە گوێ بيستى شتەكان دەبين و بايەخيان پێ دەدەين."

لە سڕرەيەكى درێژ و لەژێر باراندا
لە فرۆد هايڵاند وەستاوين
بۆ ئەوەى كارمان دەست بكەوێ
تۆ دەزانى كار يانى چى؟
ئەگەر هێندەت تەمەن هەبێ بتوانى ئەمە بخوێنيتەوە
دەزانى كار چييە
هەرچەندە لەوانەشە نەيخوێنييەوە
خۆت لەبير كە. ئەمە د□رბارەى چاوەڕوانييە
پێيەكانمان لە شلبووندا دەگۆڕين
هەست دەكەى نەرمە بارانێك وەك ئاونگ
بەسەر قژتدا دەبارێ و
بينينت لێڵ دەكا
تا پێت وايە براكەى خۆت لەبەردەم دايە

شێوازى شيعريى فيليپ لە بەرزترين ئاستى خۆيدا، بەدەستەوەگرتنى ئاڵۆزى و جوانييە لەپشت فەلاكەتبارى ژيانى كۆمەڵايەتى كرێكاران. زۆربەى كات شيعرەكانى وێناى ژيانى ڕۆژانەى ژياريى ئەمريكاى دەكرد. يادەوەرى و نۆستاليژيا و ئێش و ئازار و تووڕەيى سێنتڕاڵى گێرانەوەى شيعرەكانى فيليپن. كارەكتەرەكانى لەنێو هەر سێ بۆشاييەكانى كاتتدا درێژ بوونەتەوە. فيليپ ئەو خەڵك و جێگايانەى كە بوونيان نەماوە، جارێكى تر دەهێنێتەوە نێو شيعر و زيندوويان دەكاتەوە. هاودڵى و چارەسەرى مر□يانەى بابەتەكانى وەك بەهێزترين

کوالیتی بەرهەمەکانی، لەگەڵ هاوسۆزیەکانی کە تەقریبەن و هەمیشە بۆ چەوساوەکان دەربڕیوە. فلیپ لیفین مێژووی لەبەرچاو بووە. ئەو نەچۆتە دەرەوەی مێژوو و نە فەرامۆشی کردووە. زۆرجار پێداگری لەسەر بەرژەوەندییەکانی کرێکاران دەیخاتە هەندێ هەڵوێستەوە کە دژایەتی حیزبی سیاسیی لێ دێتە بەرهەم. فیلیپ لە شیعری (حیزبی کۆمۆنیستدا) کە کۆبوونەوەی خۆی لە دیترۆیت لە ساڵی ١٩٤٠ دا بەست،

ئێمە بە بەوپەڕی سادەییەوە ئایدیالیستین؟

ئەوەی کە من لێی دڵنیام ئەوەیە کە شتێکی پێویست لە ژیانماندا کەم بوو

وە لەنێو یانەی کۆلیژی خوێندکارانیشدا نەبوو

لە گفتوگۆی ناڕۆشنیشدا نەبوو، لەو وشە بێتامانەی

کە مۆسیقای تایبەت بە خۆی دەیچنێ

پرۆلیتاریا .. بورژوازی .. ترۆتسکی

پاشان دەبینین ئەم شاعیرە ئەوەندەی شاعیری هەست ناسکە ئەوەندە ئەهلی پراکتیک نییە و وەک خۆشی لە دیدارێکدا لەگەڵ گۆڤاری (پاریس ڕیڤیوو) دانی پێدا دەنێ و سەبارەت بە سیاسەتی ئیپریالیستانەی وڵاتانی زلهێز بە تایبەت ئەمریکا لە کاولکاری و بە کۆیلەکردن و داگیرکردندا دەڵێ " من هیچ شتێک لەم بارەوە ناکەم. من پیاوی کردار نیم. تا ئەو ئاستەی کە من هێندە بە قووڵی ئەخلاقیی نیم بەسەر ترس لە زیندان و ئەشکەنجە و نەفیکردن و هەژاریدا زاڵ ببم. من لەو کەسە بیرکەرەوانەم کە دەچمە گۆشەیەک و دەنووسم. ئەی چیمان پێدەکرێ؟" سەرباری ئەمەش فیلیپ لیفین ئاریشە مێژووییەکانی سەدەی بیستی لەچەشنی بایەخی شۆڕشی ئۆکتۆبەر و خیانەتەکانی دوایی ستالین و قەیرانە جیهانییەکانی سەرمایەداری و بە پاشکۆبوونی نەقابە و یەکێتییە کرێکارییەکان بە کۆمپانیا گەورەکان و سەرمایەداری دەوڵەتی و کوێرەڕێگای ناسیونالیزم کە تەنانەت بە هونەرمەندێکی بیرتیژیش زەحمەتە بیگوازێتەوە نێو هونەر، ئەنارشیزمەکەی بە تەواوەتی بەهێزی کرد لە هێنانە ناوەوەی ئەم ئاریشانەوە بۆ نێو شیعر. لێرەوە دەگەینە ئەو ڕایەی کە فیلیپ ئەوەندەی فۆکسی لەسەر دیتێڵی ژیان و خەباتی کرێکاران بوو، ئەوەندە فۆکسی لەسەر کێشە گەورەکانی دونیای ململانێی سیاسەت نەبووە. ئەمەش ڕەنگە بە خاڵێکی نیگەتیف دابنرێ، بەڵام هیچ لە شوناسی چینایەتی کرێکاری ئەم شاعیرە کەم ناکاتەوە.

ژیانی کۆمەڵایەتی و دۆخی ئابووری دەیەی بیستەکانی سەدەی ڕابردوو، بابەتی سەرەکیی شیعرەکانی فیلیپ بوون. نەخشاندنی سەروسیمای چینی کرێکاری ئەمریکیی و دۆخی جوولەکە پەناهەندەکان شایەتی دۆخی ژیانی

ئەمریکان لەو سەردەمەدا. ئەزموونی کرێکاریی فیلیپ کاریگەری هەبووە لەسەر شیعرەکانی و بەتایبەتیش ئەو جیهانبینییەی کەدواتر بووە بە شوناسی چینایەتی شیعرەکانی. ئەو ئەگەرچی لەڕووی فۆرمەوە لە سەرەتا و دەستپێکدا بە فۆرمێکی کۆنەوە دەستبەکار دەبێ، بەڵام دواتر ئاڵوگۆڕ بەسەر شیعرەکانیدا دێت. لە مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ٢٠٠٧ لە شاری نیویۆرک لەیادی هەشتا ساڵەی لەدایکبوونی فیلیپ ڕێزلێنانێکی بۆ سازکرا و بەشێک لە شیعرەکانی فیلیپ لەلایەن شاعیران یوسف کۆمیونیاکا و گۆڵوەی کیناڵ و ئی ئێڵ دۆکتیرۆ و چارڵس رایت و جین ڤێڵێنتاین و شارن ئۆڵدز خوێنرانەوە و هەروەها فیلیپ خۆشی ژمارەیەک شیعری تازەی خۆی خوێندەوە.

تۆ براکەی خۆت خۆش دەوێ
ئێستا لەناکاو بەزەحمەت هەڵدەستی
خۆشەویستیت بۆ براکەت سەردەکا و
کە نە لە تەنیشت و نە لە دواوە و نە لە پێشەوەت نییە
چونکە لە ماڵەوەیە و هەوڵ دەدا بنوێ کە سەرلەبەری شەوی ڕابردوو
لە کۆمپانیای کادیلاک کاری کردووە، بۆ ئەوەی
پێشنیوەڕۆ هەستێت و وانەی زمانی ئەڵمانیی بخوێنێ
هەشت سەعات شەو کاری کردووە تا بتوانێ
گۆرانی واگنەر ئەو ئۆپێرایەی کە زۆر ڕقت لێ دەبێتەوە ، بڵێ.

جۆشوەنی فیلیپ لیڤین لە بزووتنەوەی شیعری ئەمریکیی دیارە و ئەم شاعیرە نەکەوتۆتە دەرەوەی جیهانی لێکۆڵینەوە و ڕەخنەی ئەدەبییەوە. نووسەران و ڕەخنەگران بە بایەخەوە لە بەرهەمەکانی ئەم شاعیرەیان ڕوانیوە و هەڵیان سەنگاندووە. شاعیر و نووسەر ئەدوارد هیرش دەڵێ " فیلیپ واڵت وایتمانێکی بەتەوس و گەورەیە لەناو جەرگەی ناوچەیەکی پیشەسازیدا." دەیڤد بەیکەریش ئاوا فیلیپ و شیعرەکانی دەخوێنێتەوە " فیلیپ یەکێکە لە دەنگە هەرە پڕ لەریووەکانی دونیای گەواهی و دڵنیایی کۆمەڵایەتیمان، بەوپەڕی ڕوونییەوە دەدوێ. یەکێ لە کارەکانی کتێبە شیعرە هەرە گرنگەکانییەتی لەم سەردەمەدا. شیعر لەدوای شیعری وەستانەوەیە لەدژی ئەو هەڵومەرجە فەلاکەتبارەی کرێکارانی ئەمریکا کە ڕەنگە کرێکاران لە هیچ سەردەمێکدا تێکشکان و وێرانی ئاوایان بەخۆیانەوە نەدیبێ." کاتێکیش بە خەڵاتی لۆریت (وەک شاعیری لۆریت هەڵدەبژێردرێ) جەیمز بیلینگتۆن دەنووسێ " فیلیپ دەنگێکی زۆر زۆر ئەمریکییە، نازانم لە وڵاتانی تر بەو چۆنایەتییە(کوالێتییە) شیعرت دەربارەی کرێکاری ئاسایی چنگ دەکەوێ."
فیلیپ لیڤین دەڵێ " هەمیشە کرێکاران لەناو شیعرەکانمدا بوونیان

هەیە، چونکە من لەناویاندا گەورەبووم و من شاعیری یادەوەریم."
نەستی شاعیرانەی فیلیپ، نەستەکی کرێکارانەیە و هەرچەنە لەگەڵ یادەوەری ئیش بکات، کارەکتەری کرێکار و خەباتکاری چینایەتی دەبنە تەوەرەی شیعریی ئەو. لەو شاعیرانە بووە کە لە بابەت پێکی نەکەوتووە و شاعیرانە دایەشتوون. ئەو لە جیهانەکدا بابەت و مەغزای شیعرەکانی هەڵهێنجاوە، کە جیهانەکی پێشکەوتووی پیشەسازی بووە و ئاستی بیرکردنەوە و پێشبینی سیاسیی و کۆمەلایەتیی و ئابووریی کرێکاران لە ئاستەکی باشدا بووە. فیلیپ لەسەر ژیانی کرێکاران و دیاردەی بێکاری و مانگرتنی کرێکاران، لەسەر کارفەرما و شوناسی چینایەتی ژیانی کۆمەڵایەتی و لەدەستدانی ئازیزانی نووسیوە. فیلیپ شیعری نووسیوە نەک وتاری سیاسی و دروشم. بۆیە شیعرەکانی جگە لە کتێبەکانی، لە گەلە ئەنسەلۆژیاش بڵاوبوونەتەوە.
فیلیپ بیست و یەک کۆشیعر و کتێبەکی نووسین و دوو کتێبی وەرگێڕان و سێ کتێبی چاوپێکەوتن چاپ و بڵاو دەکاتەوە. لەماوەی چل ساڵی پێ لە بەخشش و داهێنانیدا، دوانزە جار خەڵات دەکرێ و ڕێزی لێدەگیرێ.
لە ساڵی ١٩٩٢ لە زانکۆی ویلایەتی کالیفۆڕنیا خانەنشین دەبێ و تا لە چواردەی شوباتی ساڵی ٢٠١٥ لە تەمەنی هەشتا و حەوت ساڵی هەر لە ویلایەتی کالیفۆڕنیا ماڵئاوایی لە ژیان و شیعر و داهێنان و خەباتی چینی کرێکار دەکات.

سەرچاوەکان :

https://en.wikipedia.org/wiki/Philip_Levine_(poet) -1

2- http://www.poemhunter.com/philip-levine

3- https://www.poetryfoundation.org/poems-and-poets/poets/detail/philip-levine

4- World Socialist web site
www.wsws.org
Published by the International Committee of the Fourth (International (ICFI